

«TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI» MTU

FAN: Nazariy va amaliy mexanika

MAVZU

02

Kesishuvchi kuchlar sistemasi

Toshmatov Elyor
Sobirovich

Mexanika va kompyuterli
modellashtirish kafedrası dotsenti

R e j a:

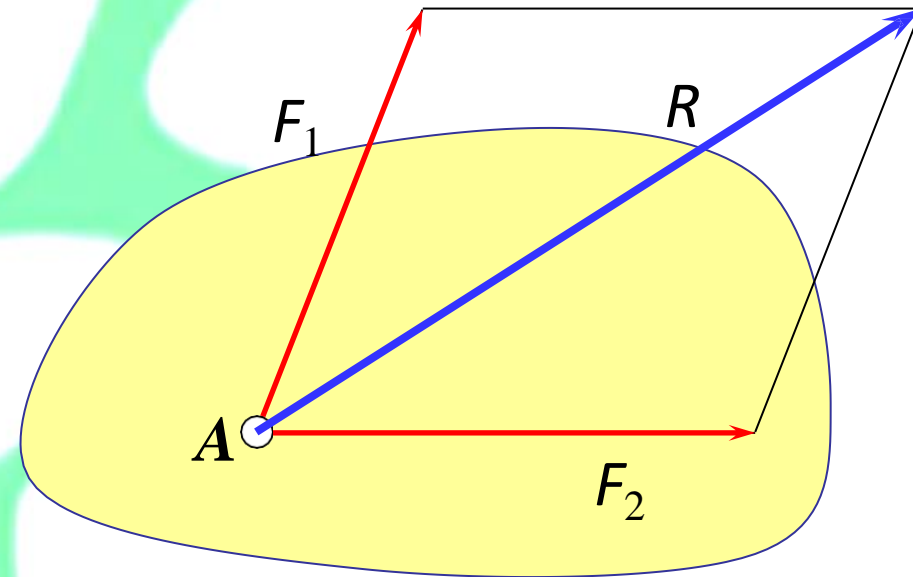
- 1. Kesishuvchi kuchlar sistemasining muvozanat shartlari*
- 2. Tekislikdagi ixtiyoriy kuchlar sistemasining muvozanat shartlari*
- 3. Fazodagi ixtiyoriy kuchlar sistemasining muvozanat shartlari*

Kesishuvchi kuchlar sistemasining muvozanat shartlari.

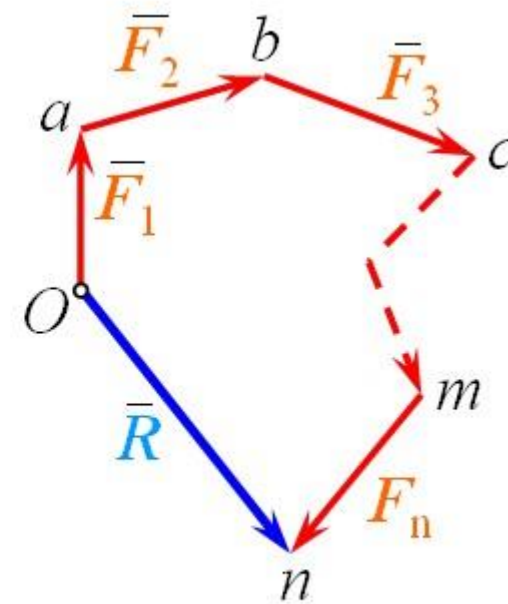
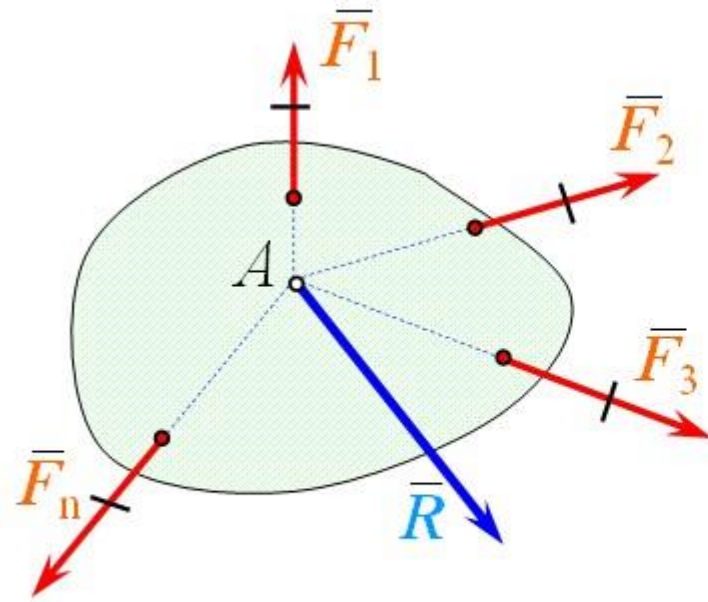
1) ikki kuchni qo'shish

$$R = \sqrt{F_1^2 + F_2^2 + 2F_1 F_2 \cos \alpha}$$

$$\frac{R}{\sin \alpha} = \frac{F_1}{\sin \gamma} = \frac{F_2}{\sin \beta}$$

2) Kuchlar sistemasini qo'shish

$$\vec{R} = \vec{F}_1 + \vec{F}_2 + \vec{F}_3 + \dots + \vec{F}_n = \sum \vec{F}_k$$

Jismga qo'yilgan bir necha kuchlarning geometrik yigindisi yoki bosh vektori shu kuchlardan qurilgan kuchlar ko'pburchagining yopuvchi tomoni bilan tasvirlanadi.

Qattiq jismga qo'yilgan kesishuvchi kuchlar sistemasi muvozanatda bo'lishi uchun bu kuchlar sistemasining bosh vektori nolga teng bo'lishi zarur va yetarlidir.

$$\bar{R} = 0$$

- Kesishuvchi kuchlar sistemasi ta'siridagi jism muvozanatda bo'lishi uchun sistema tarkibidagi kuchlar asosida qurilgan ko'pburchak yopiq bo'lishi zarur va yetarlidir.
- Kesishuvchi kuchlar sistemasi ta'siridagi jism muvozanatda bo'lishi uchun sistema tarkibidagi kuchlarning har bir koordinata o'qlaridagi proeksiyalarining yig'indisi alohida – alohida nolga teng bo'lishi zarur va yetarlidir.

$$R_x = \sum F_{kx} = 0$$

$$R_y = \sum F_{ky} = 0$$

$$R_z = \sum F_{kz} = 0$$

Masala. Machtali kran AB o'qi (strela) va CB zanjirdan iborat, AB o'qi machtaga A sharnir vositasida biriktirilgan strelaning B uchiga $P=2 \text{ kN}$ yuk osilgan burchaklar: $BAC=15^\circ$, $ACB=135^\circ$. CB zanjirdagi T taranglik kuchi va AB o'qidagi Q zo'riqish aniqlansin

Yechish. Berilgan qurilmani bog'lanishlardan ozod qilamiz, ya'ni qurilmaga qo'yilgan bog'lanishlarni unga ta'sirini bog'lanish reaksiya kuchlari bilan almashtiramiz. Bu masalani avval *geometrik usulda* yechamiz, ya'ni kuch uchburchagini quramiz.

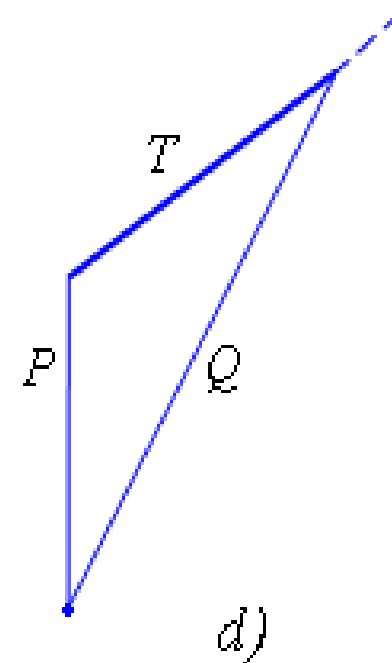
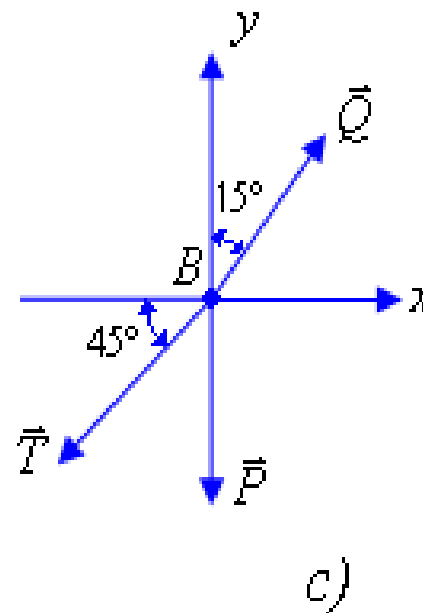
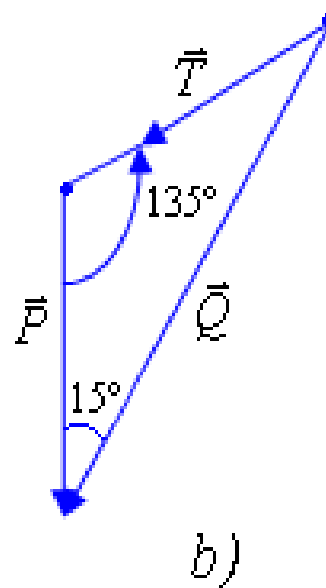
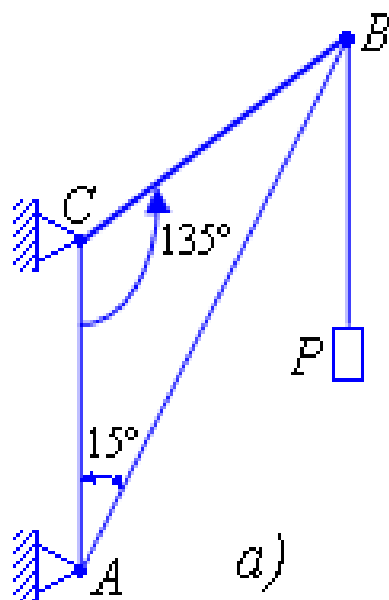
Sinuslar teoremasiga asosan

$$\frac{P}{\sin 30^\circ} = \frac{T}{\sin 15^\circ} = \frac{Q}{\sin 135^\circ}$$

Bu tenglikdan

$$T = 1.04 \text{ kN},$$

$$Q = 2,83 \text{ kN}$$

Tekislikdagi ixtiyoriy kuchlar sistemasining muvozanat shartlari

1. Muvozanat shartlarining asosiy shakli:

$$\sum F_{kx} = 0$$

$$\sum F_{ky} = 0$$

$$\sum m_O(\mathbf{F}_k) = 0$$

2. Muvozanat shartlarining ikkinchi shakli:

$$\sum m_A(\mathbf{F}_k) = 0$$

$$\sum m_B(\mathbf{F}_k) = 0$$

$$\sum F_{kx} = 0$$

3. Muvozanat shartlarining uchinchi shakli:

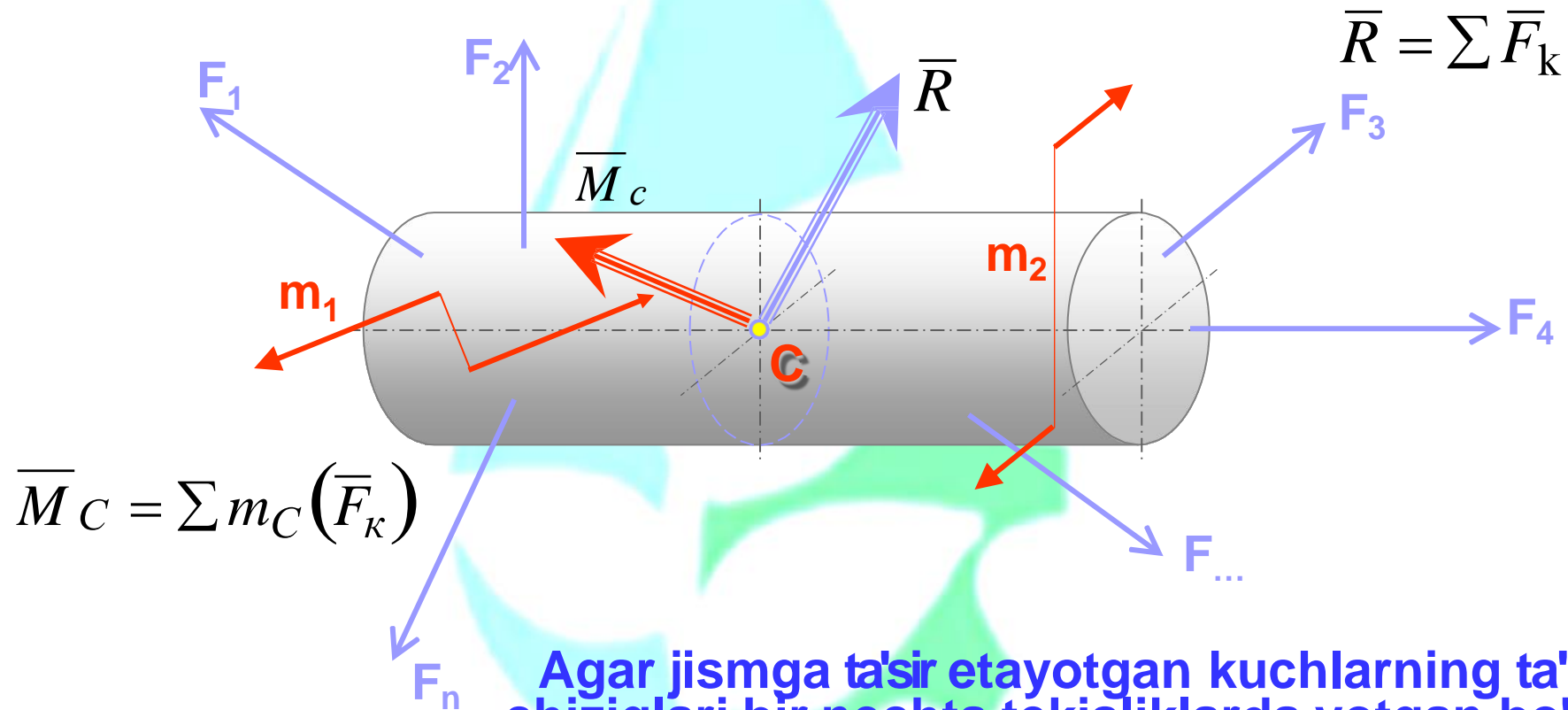
$$\sum m_A(\mathbf{F}_k) = 0$$

$$\sum m_B(\mathbf{F}_k) = 0$$

$$\sum m_C(\mathbf{F}_k) = 0$$

Bu shartlar tekislikdagi ixtiyoriy kuchlar sistemasini ta'sirida bo'lgan erkin qattiq jismning muvozanatda bo'lishining zaruriy shartlarini ifodalaydi.

Fazodagi ixtiyoriy kuchlar sistemasining muvozanat shartlari

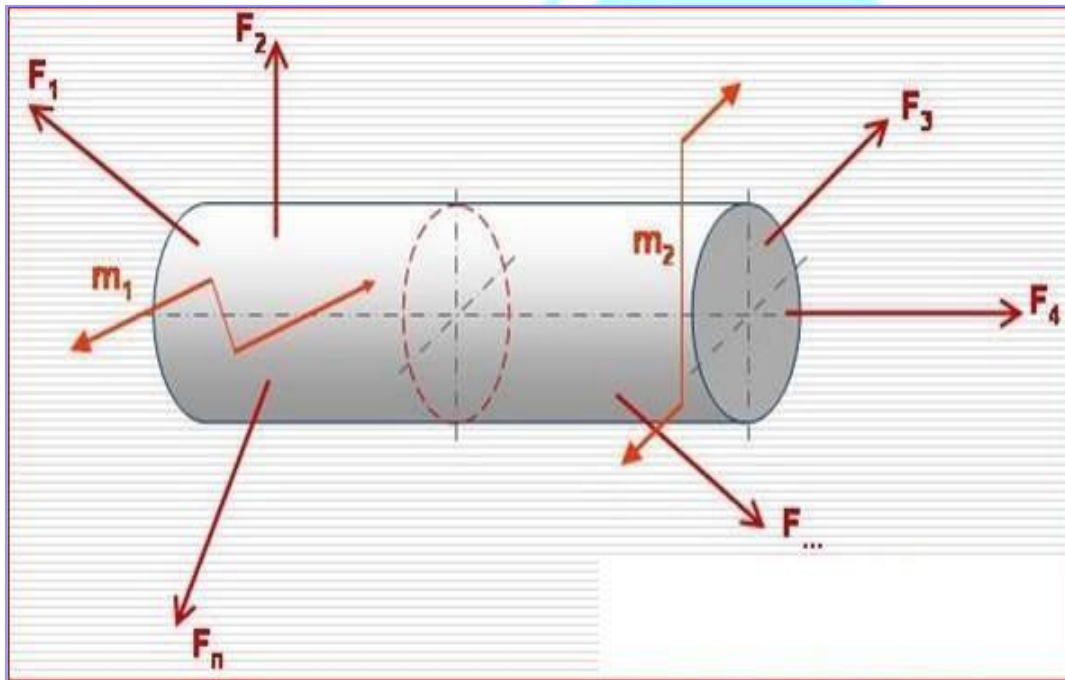

Agar jismga ta'sir etayotgan kuchlarning ta'sir chiziq-lari bir nechta tekisliklarda yotgan bo'lsa, bunday kuchlar to'plamiga *fazoviy kuchlar sistemasi* deb ataladi.

Fazodagi ixtiyoriy kuchlar sistemasining muvozanat shartlari

$$\bar{R} = 0 \quad \bar{M}_0 = 0$$

$$R_x = \sum F_{kx} = 0; \quad (1)$$

$$R_y = \sum F_{ky} = 0; \quad (2)$$

$$R_z = \sum F_{kz} = 0 \quad (3)$$

$$M_x = \sum m_x(F_k) = 0, \quad (4)$$

$$M_y = \sum m_y(F_k) = 0, \quad (5)$$

$$M_z = \sum m_z(F_k) = 0 \quad (6)$$

- 1. Statikaning ikki asosiy masalasini qanday tushunasiz?**
- 2. Kesishuvchi kuchlar sistemasini doimo bitta teng ta'sir etuvchi bilan almashtirish mumkinmi?**
- 3. Kesishuvchi kuchlar sistemasining muvozanatini qanday tushunasiz?**
- 4. Kesishuvchi kuchlarning muvozanati shartlari: geometrik, analitik va grafik usullardan qaysi biri sizga maqul keladi va nima uchun?**
- 5. Siz tanlagan mutaxassislik bo'yicha kesishuvchi kuchlar sistemasiga ta'luqli misollar keltira olasizmi?**

TOSHKENT IRRIGATSIYA VA QISHLOQ
XO'JALIGINI MEXANIZATSIYALASH
MUHANDISLARI INSTITUTI - MTU

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!

+ 998 71 237 0981

t.elyor85@mail.ru

@elyor_02